LANDSFORENINGEN FOR
bygnings- og landskabskultur

FREDNINGSFORSLAG

ENGHAVEVEJ 10-14 – KØBENHAVNS KOMMUNE

LANDSFORENINGEN FOR BYGNINGS- OG LANDSKABSKULTUR – BORGERGADE 111, 1300 KBH K – TLF. 70 22 12 99 – MAIL@BYOGLAND.DK – BYOGLAND.DK

Forslagsstiller:	Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur
Kommune:	Københavns Kommune
Adresse:	Enghavevej 10-14, 1674 København V
Matrikel nr.:	Udenbys Vester Kvarter 118, 119
BBR-nr.:	122271, 122425
Ejer:	Københavns Kommune, C Reinhardt A/S
Betegnelse:	Enghave småhuse
Komplekstype:	Etagebolig og erhverv
Opførelsesår:	1865-1866

FREDNINGSOMFANG

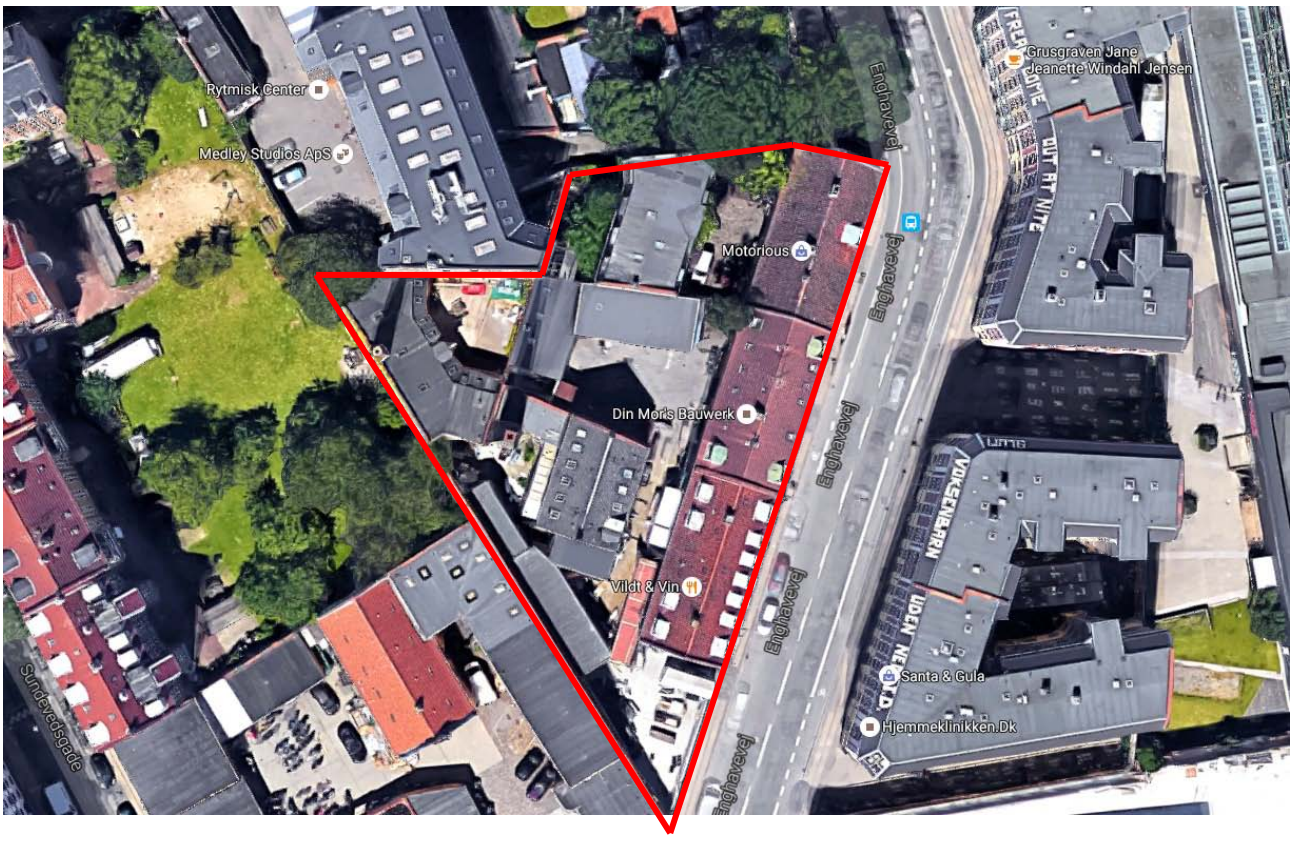

Fredningsforslaget omfatter Enghavevej 10-14, forhuse, baghuse og skorstene.

BYGNINGSBESKRIVELSE

Vesterbro er en københavnsk bydel, der er opstået omkring byens vestlige indfaldsvej. Efter nedlæggelsen af Københavns befæstning og ophævning af demarkationsterrænet blev området vest for byen bebygget i et heftigt tempo fra ca. 1850 – 1890.

Bydelen er i dag domineret af karrebebyggelser fra 1880´erne og bærer præg af byfornyelsen i 1990´erne. Karreerne har overvejende 5 etager og fremstår klassicistisk eller historicistisk. Monotoniens brydes af småhusene langs Enghavevej. De skiller sig ud fra den omkringliggende bebyggelse ved at være 2,5 etage høje og ved stadig at have en stor variation af baghusbebyggelse i gårdene.

Enghave småhuse fra 1860´erne er en del af Sundevedsgadekarreen. Ud over Enghavevej 10, 12 og 14 er også Enghavevej 4, Sundevedsgade 3 og Vesterbrogade 107C tilsvarende lav etageboligbebyggelse fra 1860´erne.

Mellem Enghavevej 4 og Enghavevej 10 ligger en tomt, der er bebygget med lave halvtage til en sommerrestauration. I skellet mellem nr. 6 og 10 findes en gennemgang, der ad baggården forbinder Vesterbrogade med Enghavevej. Kulturmiljøet samler sig i en lille fortættet lomme.

Andre markante bygninger i nærområdet er Tove Ditlevsens Skole fra 1891 og Matthæus Kirke fra 1881.

De tre bygninger Enghavevej 10, 12 og 14 ligger på en lige række helt ud til fortovet. Husene er ens proportioneret og rygning, gesimslinier og vinduer er placeret i samme højde. Vinduernes takt og dimensioner fortsætter også over alle tre bygninger.

Bygningerne er alle grundmure de forhuse med tilhørende baghuse, heraf blandt andet et dampskorstenskompleks og en smedje.

Husrækken danner en sammenhængende helhed.

Enghavevej 10

Forhuset i nr. 10 er ni fag langt og 2,5 etage højt. Bygningen har saddeltag behængt med gamle, røde vingetegl. På taget er der placeret en trefags kvist. I rygningen sidder tre skorstene. Gavlen mod nord er fritstående øverst, nederst er den sammenbygget med en enetages butiksbygning, der strækker sig langs det meste af gavlen. Mod syd er huset sammenbygget med Enghavevej 12.

Midt i bygningen er et bredere portfag, på hver side af porten er der dobbeltfag med butiksvinduer og indgangsdøre, yderst mod enderne sidder der to klassicistiske, rødmalede vinduer, hvoraf flere mangler den ene sprosse i underrammerne. Facaden står gulpudset i stueetagen Butikken i syd er forsynet med skiltning og markise, mod nord er spor af tidligere skiltning omkring forretningen. Porten har sine originale to revlefløje i behold. De er liste- og sømbeklædte og rødmalede. Over porten sidder der et skilt, der reklamerer for værkstedet i baghuset.

Mellem stueetage og første sal er der en gennemgående, trukken kordongesims, der fortsætter i nr. 12 og 14. Overetagen er gråfilset, således at murstenene anes. Mod taget afsluttes bygningen af en trukken

profileret hovedgesims. Der sidder ni klassicistiske, rødmalede vinduer i gadefacadens første sal. Nordgavlen har tillige to lignende vinduer i gavltrekanten, dvs. i tagetagen. Samtlige stik over vinduer og port er vandrette.

Mod gården står forhuset gulpudset i begge etager. Der er ni uens fag, der omfatter to vinduesfag med en ramme og seks fag med torammede vinduer, porten fylder det sidste fag. Den bredere portåbning uden fløje. Alle vinduer er malet røde. Facaden er ikke udsmykket og gesimsen er en enkelt sten, der er trukket ud.

På hver side af portåbningen består stueetagen til gaden af to stuer. I portrummet findes opgangsdøren og her ligger foruden forrum og en trappe, et køkken med åbent ildsted og et kammer. På den anden side af portrummet findes ligeledes et køkken med åbent ildsted og et værelse.

På 1.sal er der adgang til to lejligheder, der i dag er et lejemål. Begge entredøre er bevaret, en med påslået plader, og har overliggende glasparti. Indenfor findes en fordelingsgang i bygningens længdeakse. Herfra er der til gaden adgang til 5 stuer, hvor af to ligger en suite. Til gården ligger foruden trappen, to køkkener med åbent ildsted samt et værelse og et kammer.

På 2. sal er ligeledes en fordelingsgang med adgang til kamre og loftsrum til gaden og gården. Skorstene ses over ildstederne. Af plantegning fremgår det, at planlagte kviste på taget blev sløjfet før opførelsen, men etagen har alligevel været brugt til beboelse, hvilket både fremgår af tapet og folketællinger.

På alle etager er gulvene af træplanker, enkelte steder dækket med plade. Vindueskarme og vinduespaneler af brædder, enkelte steder ses fyldingspaneler i brystningen. Lofterne er pudsede, her er enkel stuk både mod gård og gade, enkelte lofter er bemalede.

Trappen i opgangen har to løb og drejede balustre, enkelte er dog udskiftet. Trapperummets vægge et delt med liste for at skabe effekt af panel. Planløsningen fremstår med høj originalitet. De to eksisterende kviste blev tilføjet i 1870´erne.

Gården i mellem de to bygninger er belagt med granitbrosten, nordligst i gården står et kastanjetræ og et birketræ. Gården adskilles fra gennemgangen til Vesterbrogade af et plankeværk i træ. Ligeledes afgrænses gården mod syd af et træplankeværk.

Baghuset er af gule sten, gulpudset i to etager med mansardtag belagt med skifer og tagpap. Samtlige vinduer er trerammede, og de store vinduesflader dominerer facaden. Mod gård i syd en hejsekvist, under den er murværket fremskudt. Der er en ældre brandtrappe monteret på det fremskudte murværk. I tagryggen to skorstenspiber.

Facaden på baghuset har enkel topgesims og er ellers ikke udsmykket. Der er lige stik over vinduerne. Adgangsdøren sidder asymmetrisk, en rød dobbelt fyldingsport med overliggende glasparti og desuden mindre ruder i selve portfløjene. I stueetagen er tillige en umalet, dobbelt fyldingsport med store flader af småsprossede ruder. Porten sidder midt i bygningen under hejsekvisten.

Baghusets bagfacade har topgesims og er ikke udsmykket. Der er lige stik over vinduerne.

I stueetagen er indrettet værksted og desuden to små rum, der optager matriklens skævhed. Gulvet af beton. 1. salen er ligeledes indrettet med et stort rum og to mindre kontorer. Det store rum med lysindfald fra mange vinduer i begge sider udgør et godt arbejdsrum. Kvisten har et stort rum mod baggården og tre mindre mod bagerste baggård. Rummene har plankegulve, vægge og lofter fremstår rå. Planløsningen har høj originalitet.

Enghavevej 12

Forhuset i nr. 12 er ni fag langt og 2,5 etage højt. Bygningen har saddeltag hængt med nyere røde cementtagsten. På taget er der to trefags kviste, en i hver ende samt fire tagvinduer. I rygningen er to skorstene. Bygningen er adskilt fra nr. 10 og 14 med brandgavle.

Midt i bygningen er der et bredere portfag. Til venstre for porten fire nyere, rødmalede og helrudede vinduer, til højre en nyere blåmalet dør samt tre ditto blåmalede vinduer i klassicistisk form. Over hver enkelt af de fire vinduer til venstre sidder der markiser. Den grønne port har bevaret sine originale revlefløje, belagt med lodrette lister.

Ligesom i nr. 10 adskilles de to etager af en gennemgående, trukken kordongesims. Under denne strækker sig over hele facaden to lister, der tidligere har dannet basis for en gennemgående skiltning. Overetagen er gulfilset. Den omfatter ni fag blåmalede, klassicistiske vinduer. Stikkene over alle åbninger er ligesom i nr. 10 vandrette.

Facaden afsluttes foroven af en trukken, profileret hovedgesims, svarende til den på nr. 10.

Gadefacaden står gråpudset i stueetagens fire fag til venstre for porten, gulpudset til højre; sidstnævnte er ældst.

Gårdfacaden står gulpudset, men forskellige afskalninger røber, at den er muret op af vekslende skifter af gule teglsten og kalksten. I lighed med nr. 10's gårdside er er ni uens vinduesfag, som omfatter to fag enrammede vinduer, seks fag torammede vinduer samt portfag uden portfløje. De klassicistiske vinduer er alle grønmalede og har sålbænke af støbejern.

Enghavevej 12 er opført i samme drag som nr. 10. Bygningen har derfor oprindeligt haft den samme planløsning. I dag fremstår selve planløsningen ikke så forandret, men bygningens interiør er ændret, da listefabrikkens ejere har istandsat lejligheden omkring 1960. Der er opsat træpaneler, nye træfinerdøre og indrettet badeværelse.

Baghusene er flere, først et fritliggende sidehus i træ med ensidig taghældning af tagpap, dernæst en mellembygning i bindingsværk med gulpudsede tavl, stenene i Flensborgformat. Bygningen blev opført som stald. I gården står mellembygningen pudset i gul mur og papbeklædt halvtag.

Bagerste baghus er opført som smedje, det står i gul pudset mur. Bygning har to knæk og med ensidigt mansardtag med tagpap. Den omfatter otte fag, bestående af dør, tofløjet port fire dannebrogsvinduer og sluttelig dør samt dannebrogsvindue, alle under flade stik. Bag det midterste afsnit med de fire vinduer er i tagryg en høj skorsten.

I baggården mellem nr. 12 og 14 er der intet plankeværk, men derimod et åbent gårdrum, der til dels er asfalteret, til dels er flisebelagt og uden beplantning. Langs Listefabrikkens nordside er der videre adgang til mellemhus og baghus.

Enghavevej 14

Forhuset i nr. 14 er syv fag langt med siderisalitter i endefagene og 2,5 etage højt. Bygningen har saddeltag hængt med gamle, røde vingetegl. I tagfladen syv tilbagetrukne, blåmalede kviste. I tagryggen to gråpudsede skorstenspiber. Huset er sammenbygget med nr. 12. Gavlen mod syd er fritstående.

Det midterste fag er en nyere dør, de resterende nyere helrudede, rødmalede vinduer, der afsluttes foroven af flade stik. Endefagenes vinduer er bredere end de fem midterste vinduer. Facaden står gråpudset i stueetagen. I lighed med de to øvrige ejendomme, adskilles de to etager af en gennemgående, trukken kordongesims, der har samme karakter som overetagens gulfilsede overflade.

Under kordongesimsen er der et gennemgående skilt, der reklamerer for restauranten i husets underetage. Overetagen har samme vinduestakt med større vinduer i endefagene og med tilsvarende nyere, blåmalede vinduer, hver med en hel rude. Muren afsluttes foroven af en hovedgesims med tandsnit.

Gårdfacaden står i gule, håndstrøgne teglsten med fladbuede stik over vinduesåbningerne. Der er 8 hvidmalede, nyere vinduer i varierende størrelse. I tagfladen to plus to tagkviste i hver ende. Mod nord er der en moderne brandtrappe, der fører til en tofløjet dør i første sals højde. Der hænger et halvtag ud fra facaden. Stueetagens tre sydligste vinduesfag dækkes af en container, der fungerer som køkken for underetagens restaurant, sidstnævnte omfatter hele husets grundetage. I forhuset er der et originalt åbent ildsted, som er integreret i det eksisterende restaurantinteriør.

Baghuset er en toetages fabriksbygning, Carl Møllers Listefabrik, i gule maskintegl med nyere tofagslæsseporte under fladbuestik samt hejsekvist mod syd. Herover skiferhængt saddeltag. På begge gavle hænger der et halvtag. Foran bygningen ses fastboltet arbejdsbord med savophæng.

I listefabrikkens stueetage, oprindelig opført til stald, er der et stort rum, i loftet ses spor af fabrikkens maskineri. Trappen er original med enkelt bearbejde håndliste og rundstokke som balustre.

Bagved sammenbygget med baghuset, ligger der en toetages kedelbygning. Kedelbygningen er bygget i gule maskintegl , taget er ensidigt og tagpapbelagt. Ved kedelbygningen står en meget høj skorsten, benævnt dampskorsten. Dampskorstenen er ca. 34 m og mod syd er en smedejernsindskrift: FA 1887.Gården er flisebelagt.

Der findes desuden en aflang træbygning, som er opført til listefabrikkens lager.

VEDLIGEHOLDELSESTILSTAND

Bygningerne trænger gennemgående til istandsættelse og vedligeholdelse.

Træværk i vinduer og døre er i overraskende god stand trods manglende kit og maling.

Begge de høje skorstene står bemærkelsesværdigt stramt. Bygningerne skæmmes af henstillede effekter.

BYGNINGSHISTORIE

Småhusene på Enghavevej ligger i det område af Vesterbro, der kaldtes Hvide Hest. Området afgrænses af Vesterbrogade, Enghavevej, Vesterfælledvej og Tøndergade. I starten af 1800-tallet blev grunden udparcelleret i mindre matrikler og anvendt til gartneri, oplag og brændevinsproduktion. Bebyggelsen var spredt og bestod af mindre huse og landsteder samt småproduktion.

Efter flytningen af demarkationsterrænet i 1852 blev området yderligere udstykket, og den landlige forstad blev bebygget i stadigt mere urbane og tætte strukturer pegende frem mod spekulationsbyggeriet i 1880´erne. Udbygningen afspejlede den store vandring fra land til by, og de nye bebyggelser på Vesterbro blev befolket af en blandet skare fra hele landet, der alle søgte mod storbyens mange muligheder.

Den nye bebyggelse langs Enghavevej 4-14 blev opført som første generation af samlet bebyggelse i brokvarteret. Bebyggelsen bestod af forhuse til beboelse opført som traditionelle længehuse af klassicistisk snit, opført i 2 etager med anvendt tagetage. Boligerne blev opført med åbne ildsteder, som stadig findes i bygningerne.

Baghusene blev opført som stalde og slagterhuse og benævnes slagtergårdene, hvilket i praksis omfatter nr. 4,6, 10 og 12. I 1888 fik den såkaldte Brune Kødby på Halmtorvet eneret til at foretage slagtninger, hvilket medførte, at hjemmeslagtning i hovedstaden blev forbudt. Dermed ophørte ejendommene langs Enghavevej med at fungere som slagtergårde og baghusene blev tilpasset nye former for småindustri, således den store dampskorsten fra 1887, der stammer fra F. Andersens trælistefabrik.

Det fremgår af registranten Vesterbro En forstadsbebyggelse i København, at forhuset til Enghavevej 14 fra første færd fungerede som værtshus.

Lignende anlæg:

Der findes ikke tilsvarende bebyggelser af denne størrelse i København. De resterende få steder, hvor der endnu findes af småhusbebyggelse, er kulturmiljøet mindre tydeligt og trusselniveauet er lige så stort.

Bebyggelsen langs Enghavevej kan ses i sammenhæng med den fredede bebyggelse Sorte Hest fra 1700-tallet og den fredede ejendom Hedebygade 30a fra 1880´erne.

Arkitekt:

Murermester H.J. Malmstrøm opførte forhuse og baghuse Enghavevej 4 og 10-14 for entreprenør H.P. Haboe i 1865-1866.
Arkitekt A. Nielsen opførte baghuset Enghavevej 10 med værksted i 1897.
Arkitekt Thorvald Sørensen (1849-1905) opførte baghuset med værksted med esse, hærdesmedje og 35 alen høj skorsten, Enghavevej 12 i 1897.
Arkitekt Emil Ferdinand Jeppesen (1851-1934) har opført mellemhuset med listefabrik og 54 alen dampskorsten, Enghavevej 14 i 1887.

Andre værker af arkitekten:

Arkitekt Thorvald Sørensen opførte fabriksbygningen Enghavevej 107 E i år 1900. Thorvald Sørensen kendes især som søn af Theodor Sørensen, der opførte det ældre Alderstrøst på Nørrebrogade. Sønnen tog sig af fortsættelsen, Ny Alderstrøst i Møllegade. Begge virkede som bygningsinspektører i hovedstaden.

Arkitekt Emil Ferdinand Jeppesen blev, sammen med sin søn, især kendt som arkitekt for Sukkerfabrikkerne på Christianshavn.

KILDER

Litteratur:

Allan Tønnesen og Kell Engstrøm (red.): Vesterbro - en forstadsbebyggelse i København. Bind I og II. Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen 1986.

Bydelsatlas Vesterbro, Miljøministeriet, Planstyrelsen 1991.

Sager fra Københavns Kommunes Byggesagsarkiv, Njalsgade 13.

PLANBESTEMMELSER/KOMMUNEATLAS

Lokalplanforslag for Sundevedsgadekarreen var i offentlig høring til 10.08.2016

Forhusene langs Enghavevej 10-14 er SAVE-vurderet til 3.
Baghusene Enghavevej 10 er SAVE-vurderet til 3.
Baghusene Enghavevej 12 er SAVE-vurderet til 4.
Dampskorstenskomplekset er ikke SAVE-vurdet.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

De miljømæssige værdier knytter sig til bygningernes sammenhæng og det samlede kulturmiljø, de bidrager væsentlig til. Forhuse, baghuse, fabriksbygning, skorstene, skure og halvtage er et fysisk vidnesbyrd på det miljø, der var første generation på Ydre Vesterbro. Bebyggelse har trods løbende udvikling fastholdt sin lille skala.

De miljømæssige værdier knytter sig ligeledes til de uderum, der ligger sammenflettet i baggårdene. Det svært at se, hvor en gård starter og en anden slutter. Der er ikke et sted, hvorfra man kan få et fuldstændigt overblik over gårdmiljøet.

Den miljømæssige oplevelse, der findes her, er som at være tilbage i en helt anden tid, før byfornyelse og sanering, før planlægning og regulering, hvor de fysiske funktioner definerede de bygninger, der blev opført. Alting var analogt og dampen drev verden. Skalaen og diversiteten skaber en miljøtype, der engang var udbredt, men som nu er truet i hele landet. Bygningsmiljøet er i øjenhøjde med brugerne og ejerne af den småindustri, der var og stadig er her. Løbende tilpasning og ombygninger har sat mange spor, der skaber et fortællingsfortættet miljø af høj værdi.

KULTURHISTORISK VÆRDI

De kulturhistoriske værdier knytter sig til bebyggelsens lave forhuslænger beregnet til beboelse, der sammen med de lave, uens baggårdsbebyggelser til håndværk og småindustri fortæller historien om hovedstadens urbanisering og industrialisering i tiden frem mod det store spekulationsbyggeri. Ligeledes har bebyggelsen stor autenticitet og visualiserer den kulturhistorie, at man boede og arbejdede side om side mellem forurenende skorstene og dyrehold.

Bebyggelsens høje skorstene og lave bygninger udgør en tydelig enklave i kvarteret. De er næsten ene om at repræsentere denne fase i historien. Sammen med Enghavevej 4 og den mellemliggende sommerrestaurant, kaldet Tove Ditlevsens Mindehave og baggårdsforbindelse til Vesterbrogade 107, danner de en enestående historisk lomme i byen.

Bebyggelsen er levn, fra da Danmark tog sine største skridt fra landbrugsland til det moderne industrialiserede samfund.

Samlet set udgør bebyggelsen en type bygninger, der trods sin markante historie, er dårligt repræsenteret blandt fredede og bevaringsværdige bygninger.

ARKITEKTONISK VÆRDI

Om alle tre forhuse gælder det, at de er opført af samme bygmester i en senklassicistisk form. Deres dimensioner er sammenfaldende, de bindes sammen af en gennemgående kordongesims og fremtræder tillige med næsten ens facadebehandling og tagform. Alle har skorstenspiber i behold. Disse forhold medvirker til at give husrækken en harmonisk karakter.

Bygningernes arkitektoniske værdier knyttes således til de senklassicistiske træk, som kommer til udtryk i de umiddelbart lavmælte bygninger. Forhusenes lave bygningskroppe lægger sig til Enghavevejs knæk, og den lidne skala, baggårdenes rumdannelse og baghusenes tydelige funktioner gør bygningerne attraktive at færdes i og omkring. Den arkitektoniske oplevelse, står i skarp kontrast til de enorme karrebebyggelser, der er nærmeste naboer.

De arkitektoniske værdier knytter sig endvidere til de solide, traditionelle materialer, der ses overalt. Materialernes udtrykt varierer fra forhusenes fine, pudsede facade, over fabrikkens blanke murværk med Hamburgerfuger til staldbygningens bindingsværk.

I interiøret ses de arkitektoniske værdier i plankegulve, pudsede lofter af rørpuds med enkelte stukdekorationer og bræddepaneler ved vinduerne.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig til det samlede og yderst varierede kompleks af bygninger.

Bygningernes iøjnefaldende lave facader mod Enghavevej, rytmen af vinduesåbninger og kviste med delvist originale 3-delte ruder, originale og beslåede revleporte samt indkiggene til bebyggede baggårde, der i dag er et særsyn i København.

Baghusenes originale, store vinduer med småsprossede ruder, hejseværker, døre og porte adskiller sig markant fra omgivende boligbebyggelse og fortæller om industrialiseringens tidlige infrastruktur, hvor bolig og produktion lå dør om dør. Dampskorstenen med kedelhus og spånhus er en umistelig del af komplekset og fungerer også som monument i kvarteret.

De bærende fredningsværdier knytter sig til bygningernes enkle klassicistiske fremtoning med små variationer bygningerne imellem. Indvendigt findes overvejende originale planløsninger og i forhusene er flere originale åbne ildsteder bevaret.

Til de bærende fredningsværdier knytter sig i høj grad den kulturhistoriske fortælling og det fysiske vidnesbyrd, som det samlede miljø repræsenterer.

ANBEFALINGER

Ved udskiftning af vinduer anbefales det, at vinduer med originalt snit isættes, og at baggårdes brolægning fritlægges, hvor der ligger asfalt.

Desuden anbefales det, at der udarbejdes en plan for bygningernes vedligeholdelse.

Landsforeningen anbefaler i tillæg hertil, at Københavns Kommune udarbejder en lokalplan med bevaringsbestemmelser for hele Sundevedkarreen. (En særskilt henvendelse til Kommunen er lavet)

KORT OG TEGNINGER

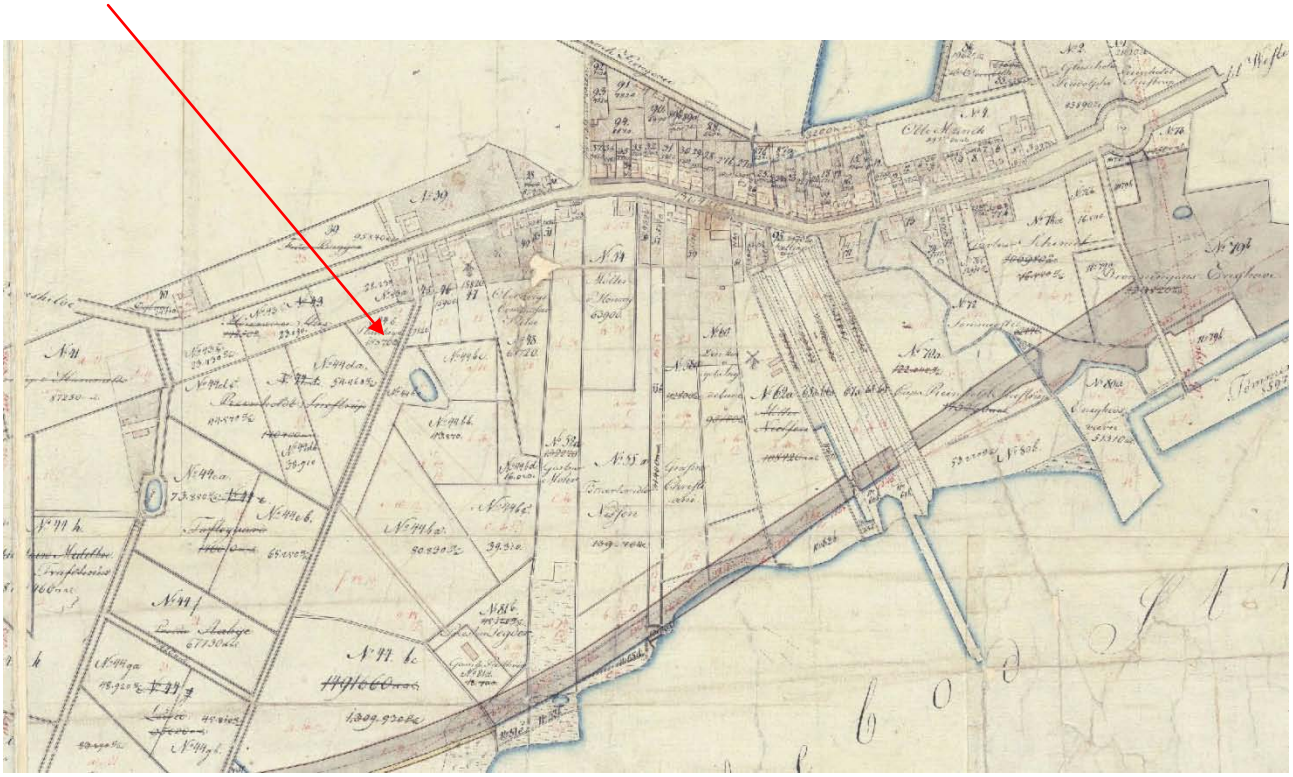

Vesterbro var den oprindelige betegnelse for den brolagte indfaldsvej, der førte til København. I 1811 var matriklen en del af Vester Fælled. Inden ophævelsen af demarkationslinien bestod bebyggelsen ved Vesterbro af énetages bygninger, der nemt kunne rives ned. Bebyggelsen stoppede ved Enghavevej.

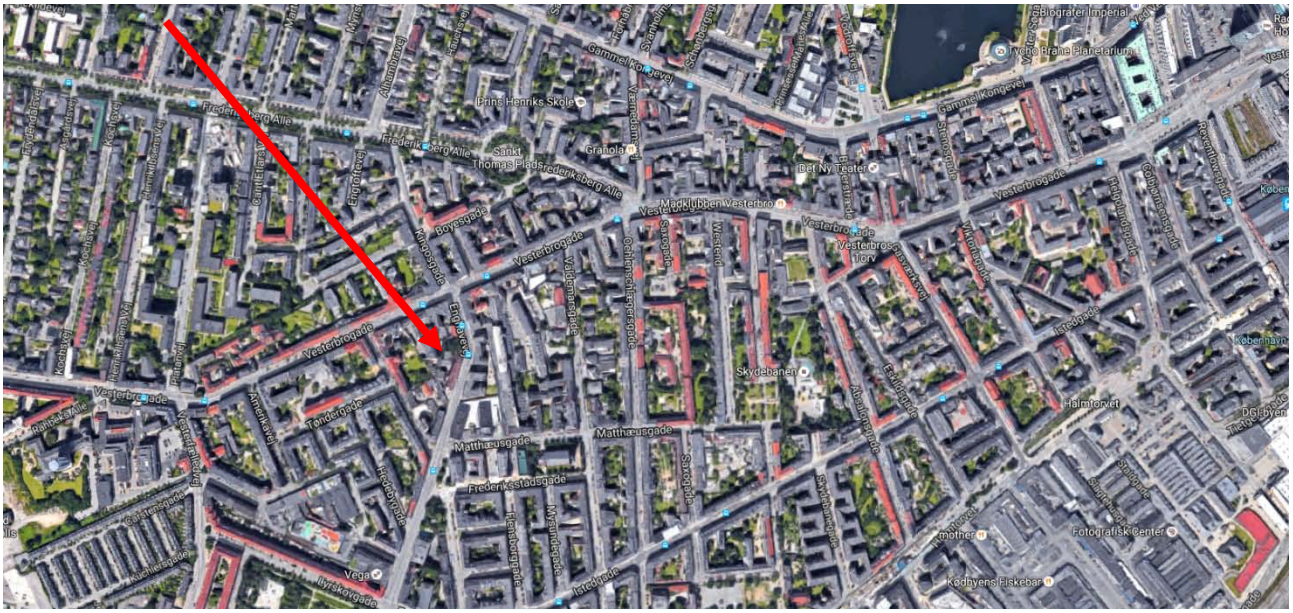

200 år efter kan matrikelskellene genfindes i gadestrukturen. Enghavevej 10-14 er stadig lav bebyggelse, der repræsenterer begyndelsen af byggeboomet.

Tegningerne er i udvalg fra Byggesagsarkivet.

Facadeskitse fra byggesagen på forhus nr. 10. Kvistene og pilastre blev ikke opført.

Til højre: I 1894 blev underetagen ombygget til butikker med adgang fra gaden i forhuset på nr. 10. Facade er ikke ændret siden.

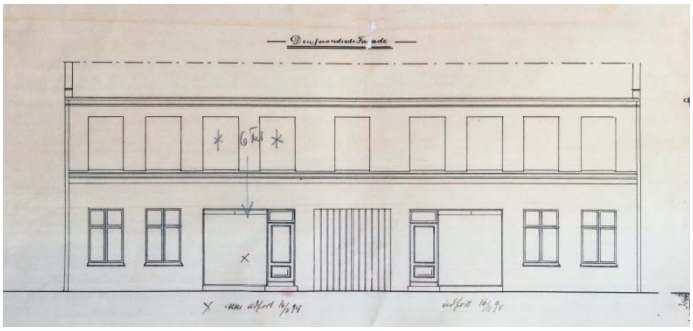

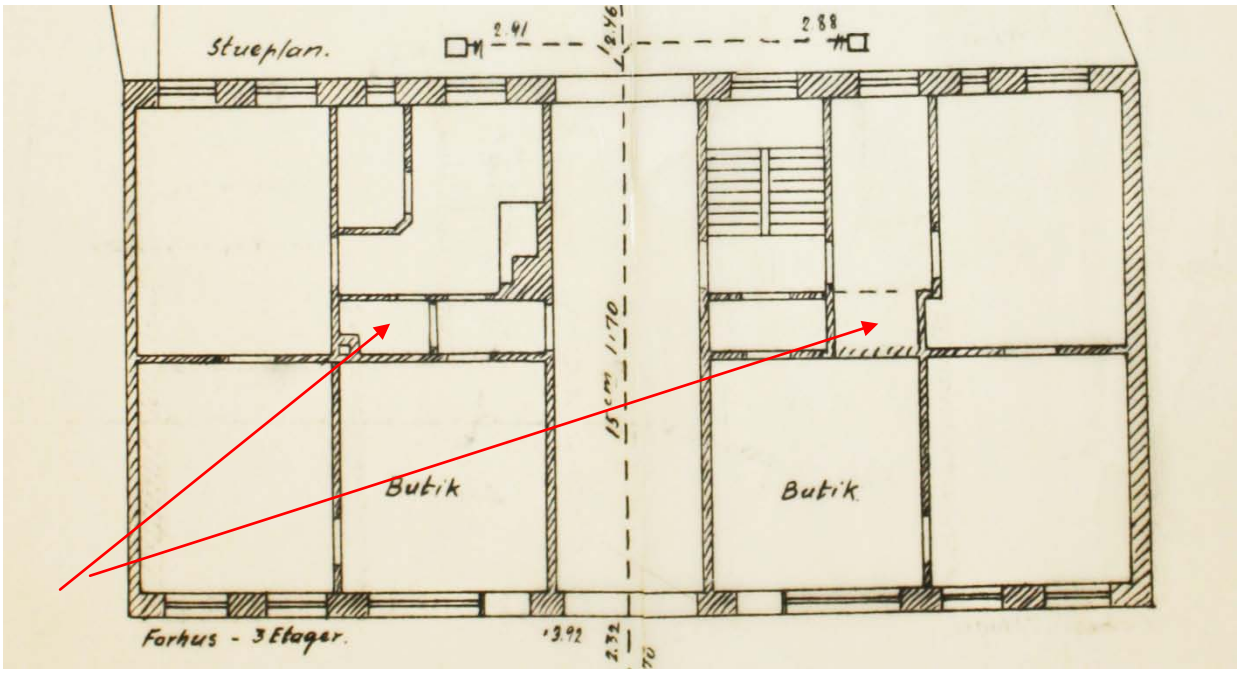

De åbne ildsteder ses i stueplanen og findes endnu i forhuset nr. 10.

Til venstre: Baghuset nr. 10. Murværket under hejsekvisten er fremskudt.

Herunder: Baghus nr. 12. Listefabríkkens dampskorsten er meget højere end selve fabrikken. Skorstenen er placeret over kedelbygninger, hvorfra man havde en turbine, der drev maskinsnedkeriet.

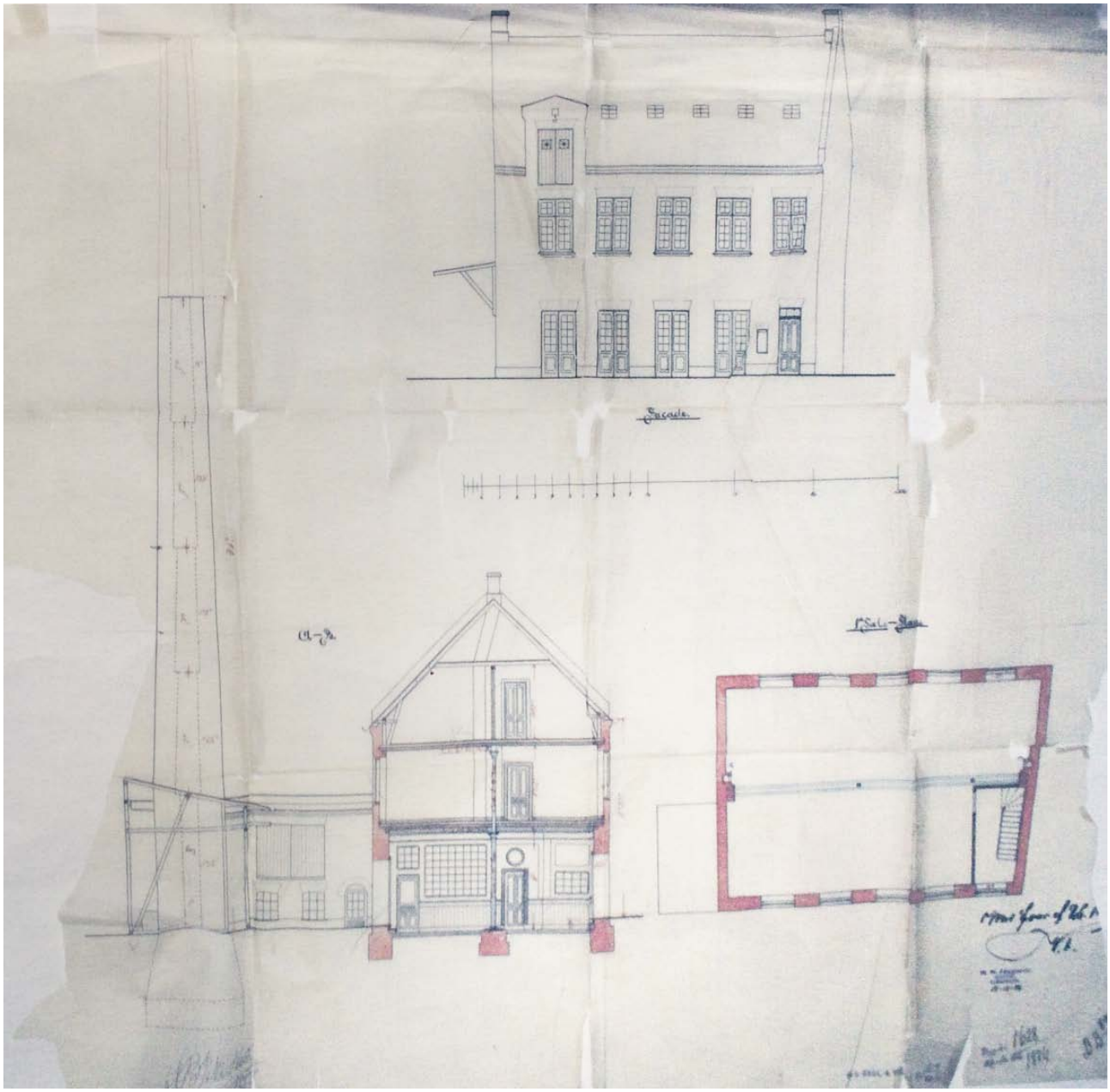

BILLEDER

De tre huse, Enghavevej 10, 12 og 14, danner en unik sammenhæng på Vesterbro.

Hvis man kigger gennem portene, åbner der sig en helt anden verden.

Fra Enghavevej er der adgang til baggårdene via port. De originale beslåede portfløje er bevarede.

Baghusene er domineret af store vinduer, der har sørget for lys til de småindustrier, der havde hjemme her.

Gårdrummene fletter sig sammen bag bygningerne og danner et sammenhængende miljø.

Husenes ringe højde tillader solen at skinne ned i de små gårdrum. Bindingsværksbygningen var oprindeligt stald.

Listefabrikkens dobbeltporte sidder under buede stik.

Skorstenene fungerer som pejlemærker for Vesterbro og fortæller historien om storbyens industrialisering.

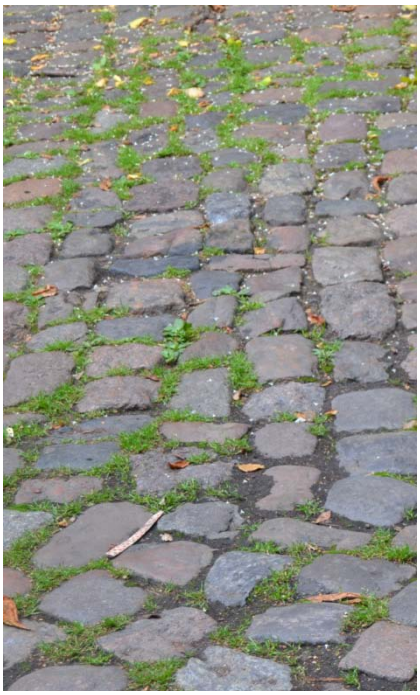

Overalt manifesterer historien sig i de anvendte materialer og vidner om det levede liv.

Yderste til venstre: Trappen fra listefabrikken.

Til venstre: Loftsgangen fra forhuset nr. 10 var ikke indrettet til beboelse, men folketællingen fra 1870 beretter om flere familier på kvisten.

Herunder: Indgangspartier til lejlighederne på 1. sal i

Interiør fra baghuset, Enghavevej nr. 10.